

la llengua, car ja s'hi documenta des dels orígens literaris. Comencem donant-ne prova. «Com lo senyor vol començar de fer la nau o lleny --- deu dir als parçoners de quin gran, ne quines *mides*, ne de quantes goses [veg. *GUA*] lo farà», *CostTort.* (Ol., p. 448); de les Ordinacions de la Batllia de Perpinyà, de 1284, ja hem citat supra unes ratlles amb l'expressió *la mida e mesura*, però continua més avall: «si neguna obra de cayrós o de teules serà trobada mirma [‘mancant, minvada’] jos la *mida* o motle de la cort, sia trencada» (o sigui la prescrita per la cort del batlle) (*RLR* IV, 363); i l'*InuLC* hi afegeix testimonis de docs. ross., en nombre de nou, des d'aquesta data fins a 1398. Entre ells apareix aplicat a d'altres menes de manufactura: «fer sercles --- de *mida* gran e de poca», ross., a. 1321 (*RLR* xxxii, 413); i de treball agrícola: «les rompudes ja feytes --- hagen a tornar a la *mida*, forma e condicions sobredites», ross., 1323 (*RLR* xxxii, 430); i d'això n'hi ha a totes les regions, per exemple en un doc. segarrenc de 1421 (Guardiolada, *Homen. Rubió i Ll.* 1936, II, 138); i veg. la cita val. de les Receptes de 1466, a *TOU* (*BABL* VII, 329).

Però també en qüestions d'armes i de cavalleria: els Consellers i prohoms de Bna. ordenaven el 1316 «que nagú pagès ne son fi<1>1 --- no goson portar --- axí en la ciutat com fora la ciutat, de Casteldefelchs tro a Muntgat y --- negunes armes ne espatleres, sinó coltel de *mida*, o bastó o restelada, com vaça a lauró, o ---» (CaCandi, *MiscHiCat.* I, 119); i en una altra disposició del S. XIV ho generalitzaven a «null hom --- no gos portar coltell més de *mida*, la qual *mida* és de dos palms justs de la cana de Bna.» (*BABL* XI, 305). En una versió d'una part dels Usatges, que es féu en el S. XIV, es tracta de reglamentacions cavalleresques: «en contrasembla no guarda hom sinó dignitat de cavalleria, que sia contrasembla de cors, sol que sia cavaler e que li venga a *mida*. Ces *mesures*. La *mida* e les *mesures* se deven fer axí que la cort aleja [‘esculli, elegeixi’] prohòmens bons e leyals per feels, qui fazen les *mides* --- e *mesuren*, al primer dia que assignat serà a *midar*, primerament lo reptat --- La *mesura* o la *mida* fazen en aquesta manera ---» (*ZRPh.* XIII, 102-103).

D'altra banda la documentació literària ens mostra com el mot pertanyia a tothom, a tots els tons de llenguatge, i amb variats matisos, sobre els quals basta deixar parlar els textos: «Semblant podem dir de altres vicis e de lurs contràries virtuts: que hagen o haver puxen ralla o *mida*», Eiximenis (*Do. Comp. NCl.*, p. 49). «Enaxí con és tirat / lo ferre per caramida / ---dispon-lo a mal son grat / de tal valor és garnida---, / enaxí, per semblant *mida* / los cossos celestials / disponen los terrenals / en aquesta present vida», Turmeda (*Div. de Mall.*, *NCl.*, 125); «O tu, traydor ---per no metre debat--- / has a entrar-a peu dintra la lissa, / ez eu aytal, per provar ta palissa: / e que-l arnès sia de nostre grat, / sens refusar e sens tornar a *mida* / lança, coltell, spasa ben fabricada», Arnau d'Erill (*BABL* xxix, 216.125). «Juno, del món, té una gran partida, / diu que deu ser pus colt(a), al juhí

seu / ---Saturn e Mars no torben sa gran veu--- / a llur poder Juno y Venus dan *mida*; / Mas Venus diu: ---Yo són rey natural, / ab alguns déus, senyors jus mi sients: / per mi són bons e per si no-valents», Ausiàs (LXXV, 4d); «la *mida* que havia presa del riu». JoMartorell (*NCl.* III, 70 = *Riq.*, p. 402).

JRoig ens el presenta en una gran varietat d'usos: «Una sagrada / monja, prenyada / --- / molt desijosa / que s'afollàs / --- / prengué bevenda / de una tenda / --- / errà la *mida*: / emmetzinada / morí, sobtada»; «carniceria / cert infinida, / e sense *mida* / botelleria»; «lo menjar, magre, / sols per la vida, / ab certa *mida*, / ans poc que massa»; «mudí de viure / --- / cercant la vida, / prenit la *mida* / e l'exemplar / de contemplar / dels ermitans» (*Spill*, 8944, 7062, 10118, 15596). Seguí en la literatura decadent: «Qui --- en tal puritat dupta / envers lo Fill comet erra sens *mida*», Jaume d'Olesa, a. 1487 (*JMBover, BiEscrBal.* II, 16.39.3).

És un conjunt medieval d'una gran força i inequívoca. Hi ha totes les regions de la llengua representades: cat. or., occid. (Erill, Ribag., Segarra), Mall., el Ross. (en gran massa, gràcies a la inexhaustible font dels seus reglaments, i repertoris de l'*InuLC*), el P. Val. amb tots els seus grans clàssics, aristòcrates o plebeus. I el mot apareix des de les dates més antigues. S'ha de tractar d'una antiga herència: res de corrupcions, malentesos, manlleus, no és possible, i ni tan sols metaplasmes o metamorf. extraordin. no tenen versemblança.

En els segles següents, almenys en el P. Val., la influència castellana és clar que penetra molt, de manera que en el següent allà veiem vacillació entre el nostre *mida* i el castellanisme *medida*; així OPou usa algunes vegades *medides* (pp. 74, 75, 78, també *medir*), però sembla que la cosa seva pròpia era *mida* (l'altra, potser d'impressors o llibrers acastellanats), car també li veiem *mida* (p. 5); i és aquesta la forma que usa quan s'explica pel seu compte, en frases extenses com: «*amphora capitolina* era la que en Roma guardaven en lo Capitòlio, y a *mida* de ella estaven fetes les altres» (*ThPu.*, 31). Fora d'això, *mida* ha seguit vivíssim fins avui en tot el territori de la llengua, des de les Illes fins a l'extrem Oest.²

D'això potser hem de separar l'ús del verb *medir* en tres autors de princ. o mj. S. xv, de llenguatge genuí: un d'ells molt valencià, i els altres podrien ser-ho; en tot cas, sigui per mossarabisme (?) o per conservació escadussera de l'ús moribund d'un mot llatí, feblement representat en català, però mot robust en port.-cast.-sard, el cas és que en ells no hem de pensar en castellanisme. En particular en StVicentF, on no hi manquen formes de present amb vocalisme alternant (del tipus *visi/vestir, tinsy/tenyir*): «La scència de --- Jesuchrist, que-ns mostra *medir* tres coses: la vida pròpia, e los béns --- e --- si bé ho *mits*, que tan poc se fa --- *primo*, nos mostre *medir* la vida pròpia ---»; «ara *midam* los peccats que haveu fets ---»; i explicant una frase de l'Apocalipsi (§ 11) «surge et *metire* templum Dei»: «Diu Sent Johan que Déu li dix axí ---Ara vés e *mit* l'altar ab una cana --- Aprés *mit* los